

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 25 februari 1938 kl. 10 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om genomförande av fyrtio timmars arbetsvecka för industriarbetare m. fl.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 206, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Brädefors m. fl.* yrkat, att riksdagen måtte i princip uttala sin anslutning till artikel 1 i det av internationella arbetskonferensen år 1935 antagna förslaget till konvention angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan samt att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen hemställa om förslag till nästa års riksdag angående sådan förändring av arbetstidslagen, att »fyrtio timmars arbetsvecka får laglig kraft».

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionen.

Artikel 1 i nämnda konventionsförslag har följande lydelse:

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förklarar sig gilla:

a) principen om fyrtiotimmarsveckan, tillämpad på sådant sätt, att den icke medför sänkning av arbetarnas levnadsnivå;

b) vidtagande eller främjande av åtgärder, som kunna anses ägnade att leda till detta mål;

och förbinder sig att, i enlighet med detaljföreskrifter, som må kunna meddelas i särskilda konventioner, vilka ratificeras av medlemmen, tillämpa nämnda princip på olika slag av sysselsättning.

Förslaget innebär en principkonvention, som icke i och för sig kan om sättas i lagstiftning. Det är avsett att utgöra ram för en serie av specialkonventioner för olika slag av sysselsättning, i vilka konventioner den allmänna principen om 40 timmars arbetsvecka skall i detalj genomföras under hänsynstagande till de särskilda förhållandena på varje arbetsområde.

I ingressen till konventionsförslaget anföres som motivering till detsamma, att arbetslösheten tagit sådan utsträckning och erhållit sådan varaktighet, att det för närvarande i världen finnes många miljoner arbetare, utsatta för elände och umbäranden, för vilket tillstånd de icke själva bära ansvaret och varifrån de rättvisligen kunna göra anspråk att bliva befriade, att det är önskvärt, att arbetarna såvitt möjligt beredas tillfälle få del av de förmåner, som härflyta ur den snabba tekniska utveckling, som kännetecknar den moderna industrien, samt att det, i enlighet med resolutioner, som antagits av internationella arbetskonferensen vid dess adertonde och nittonde sammanträden, är oundgängligt att göra en ansträngning för att i möjligaste mån förkorta arbetstiden inom alla slag av sysselsättning.

Enligt uppgift i Sociala meddelanden 1938 nr 1 (sid. 24—25) har konventionsförslaget intill början av innevarande år icke ratificerats av någon stat. Förslag om ratifikation föreligger i Frankrike, Kuba och Spanien.

Gällande lag om arbetstidens begränsning, som bygger på principen om 8 timmars arbetsdag och 48 timmars arbetsvecka, är utfärdad den 16 maj 1930.

Det å den internationella arbetsorganisationens konferens i Washington år 1919 antagna förslaget till konvention angående begränsning av arbetstiden i industriella företag till 48 timmar i veckan har icke ratificerats av Sverige. Intill 1938 års början har det ratificerats av 18 stater. Villkorlig ratifikation har ägt rum i 4 stater. Förslag om ratifikation föreligger i 2 stater.

Vid 1931, 1932, 1933, 1934, 1935 och 1936 års riksdagar väcktes i motioner förslag om förkortning av arbetstiden (motionerna II: 287 år 1931, II: 60 år 1932, II: 79 och II: 252 år 1933, II: 286 år 1934, II: 337 år 1935 samt II: 17 år 1936). På hemställan av andra lagutskottet (utlåtanden 16/1931, 35/1932, 35/1933, 53/1934, 16/1935 och 20/1936) beslöt riksdagen, att motionerna icke skulle föranleda till någon åtgärd.

Genom propositionen nr 15 till 1936 års riksdag anhöll Kungl. Maj:t om riksdagens yttrande angående de av internationella arbetsorganisationens konferens år 1935 fattade besluten, bland dem förslaget till konvention angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan. Med hänvisning till konventionens karaktär av principuttalande och under erinran, att framtida praktiska statsåtgärder till förverkligande av fyrtiotimmarsveckan krävde särskild prövning och särskilda beslut av de svenska statsmakterna, förordade föredragande departementschefen, statsrådet Möller, att den föreliggande principkonventionen ratificerades av Sverige.

Andra lagutskottet anförde i sitt utlåtande nr 19 rörande nämnda konventionsförslag bl. a. följande:

Mellan 1919 års konvention om 8-timmars arbetsdag och 48-timmars arbetsvecka samt 1935 års konventionsförslag föreligger en väsentlig skillnad därutinnan, att i det senare men icke i den förra uttalas, att konventionen skall tillämpas på sådant sätt, att den icke medför sänkning av arbetarnas levnadsnivå. — — — —

Utskottet håller för sin del före, att den stat, som ansluter sig till en principkonvention, därigenom — om än icke formellt — uttalar en avsikt att eftersträva, att konventionens principer skola komma till praktisk tillämpning inom det egna landet.

Ratificeringen av en konvention om 40-timmars arbetsvecka skulle enligt utskottets mening knappast stå i överensstämmelse med den omständigheten, att vårt land ännu icke ansett sig kunna ratificera konventionen om 48-timmars arbetsvecka. Ett godkännande av konventionen om 40-timmars arbetsvecka skulle även på ett annat område medföra en alltför stor motsats mellan teori och praktik. Vid förberedelserna till förslag om lag rörande arbetstiden för dem, som ha sysselsättning inom jordbruk och trädgårdsskötsel, har nämligen ifrågasatts en reglering efter helt andra linjer.

Utredning om de följder i ekonomiskt avseende, som skulle uppkomma för olika slag av rörelse, därest 40-timmars arbetsvecka infördes i vårt näringsliv, föreligger icke. Ej heller har utretts i vad mån man har att räkna med, att avsikten att bereda arbetstillfällen för ett större antal efter införande av 40-timmars arbetsvecka skulle motverkas därav, att arbetarna under sin fritid åtog sig arbete inom ett annat yrke än det för dem huvudsakliga.

Med hänsyn till vad ovan anförts finner sig utskottet böra föreslå riksdagen att uttala, att riksdagen för sin del anser, att ratifikation av föreliggande konventionsförslag icke bör äga rum.

Reservation anfördes av herr Linder m. fl., vilka hemställde, att riksdagen måtte för sin del ansluta sig till departementschefens uppfattning, att ifrågasvarande förslag borde ratificeras.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Genom propositionen nr 56 till 1937 års riksdag anhöll Kungl. Maj:t om riksdagens yttrande rörande bl. a. ett vid internationella arbetsorganisationens konferens år 1936 antaget förslag till konvention angående förkortning av arbetstiden vid offentliga arbeten. Konventionen ingick i den serie av specialkonventioner för olika industrier, vilka inom ramen av ovannämnda principkonvention skola i detalj giva bestämmelser om arbetstidens förkortning inom särskilda industrier under hänsynstagande till de speciella förhållandena på respektive arbetsområden. På hemställan av andra lagutskottet (utlåtande nr 14) anslöt sig riksdagen till föredragande departementschefens uppfattning, att förslaget icke för det dåvarande borde ratificeras.

Även vid innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t (propositionen nr 45) hemställt om riksdagens yttrande beträffande ett i nyssnämnda serie ingående konventionsförslag. Det åsyftade förslaget avser förkortning av arbetstiden inom textilindustrin till i genomsnitt 40 timmar i veckan. Utskottet har i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 15 hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela, att riksdagen för sin del ansluter sig till föredragande departementschefens uppfattning, att förslaget icke för närvarande bör ratificeras.

Riksdagen har även i vissa andra fall tagit ställning till frågan om förkortning av arbetstiden inom vissa näringsgrenar. Genom propositioner har riksdagens yttrande inhämtats rörande förslag till konventioner angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda (propositionen nr 32/1931) samt i kolgruvor (nr 18/1932 och 15/1936), buteljglasbruk (nr 15/1936) och automatiska fönsterglasbruk (nr 35/1936). I propositionen nr 35/1936 framlades även förslag till lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m. Beträffande förslagen till konventioner rörande arbetstiden i kolgruvor har riksdagen på hemställan av andra lagutskottet (utlåtanden nr 6/1932 och 19/1936) i princip uttalat sig för ratifikation av desamma. Förslagen om ratifikation av konventionen rörande arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk och om antagande av den därmed sammanhängande lagen

hava avstyrkts av andra lagutskottet (utlåtande nr 29/1936) och avvisats av riksdagen. I fråga om övriga nyssnämnda konventionsförslag har riksdagen i likhet med andra lagutskottet (utlåtanden nr 15/1931 och 19/1936) funnit ratifikation icke för det dåvarande böra äga rum.

Här må även erinras, att internationella arbetsbyråns styrelse på given anledning å dagordningen för internationella arbetsorganisationens konferenssammanträde innevarande år uppfört frågan om utsträckande av arbetstidens förkortning till alla slag av ekonomisk verksamhet, som icke täckas av redan antagna konventioner (internationella arbetsbyråns »Official Bulletin» vol. XXII nr 4 sid. 175).

Utskottet.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår uttalade 1936 års riksdag som sin mening, att ratifikation av förslaget till principkonvention angående arbetstidens förkortning till fyrtyo timmar i veckan icke borde äga rum. En stark minoritet förordade dock ratifikation med framhållande av bland annat, att starka sociala skäl talade för kravet på en ny internationell aktion i frågan om arbetstidens reglering. Emellertid har konventionsförslaget intill 1938 års början icke av någon stat ratificerats. Vid det sammanträde, som innevarande år skall hållas av internationella arbetsorganisationens konferens, kommer spörsmålet om ett generellt genomförande av en arbetstidsförkortning ånyo att dryftas. I frågans nuvarande läge torde skäl icke föreligga för riksdagen att göra något uttalande rörande nyssnämnda konventionsförslag. Utskottet finner ej heller anledning tillstyrka någon framställning till Kungl. Maj:t beträffande ändring av lagen om arbetstidens begränsning i den av motionärerna angivna riktningen.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 februari 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Hagman**, *P. Sandström, Knut Petersson, Västberg, Wistrand* och *John Gustavson*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Pettersson* i Hällbacken, *Hallagård**, *Sandström* i Härnösand, *Hermansson* och *Thorell*, fröken *Hesselgren* samt herr *Holm**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.